

Udvarhelyszéki helyismereti évfordulók 2010. január–április

Január

3. – 285 éve született Komáromban **Illei János** író, műfordító (megh. 1794. jan. 24.). 1743-ban lépett be a jezsuita rendbe, 1759-60-ban a székelyudvarhelyi jezsuita gimnázium tanára volt. Magyar és latin nyelvű munkái jelentek meg.

5. – 100 évvel ezelőtt hunyt el **Petelei István** író Marosvásárhelyen (szül. 1852. szept. 13., Marosvásárhely). 1870-ben az udvarhelyi Római Katolikus Gimnáziumban fejezte be középiskolai tanulmányait. A budapesti egyetemen előbb a mérnöki, majd a bölcsészkaron tanult. A balladás novellatípus egyik úttörője; irodalom-szervező tevékenysége is jelentős.

5. – 65 éve halt meg **Szabó Dezső** író, kritikus, publicista Budapesten (szül. 1879. jún. 10., Kolozsvár). 1909–13 között a székelyudvarhelyi Állami Főreáliskolában tanított.

6. – 100 éve született Somkeréken **Demeter Béla** újságíró, szerkesztő (megh. 1952. dec. 24., Bukarest). Iskoláit az udvarhelyi Római Katolikus Gimnáziumban és Désen végezte, azután a bukaresti közigazgatási főiskolán tanult. Az *Erdélyi Gazda* szerkesztője (1936–44), a kolozsvári *Esti Lapok* főszerkesztője volt (1940–44).

12. – 85 évvel ezelőtt hunyt el **Jakab Miklós** író, újságíró Tordán. 1872. május 12-én született Székelyudvarhelyen, a Református Kollégiumban tanult.

18. – 80 éve született Felsőboldogfalván **Bán Elek** nyelvész docens, a kolozsvári egyetemen a szláv filológiai tanszék vezetője.

24. – 80 éve született Siménfalván **Chendreań János** ökölvívó, edző. 1950–54 között a bukaresti Dinamo, 1968–72-ben az olimpiai válogatott mestere, 1967–85 között a román válogatott állandó edzője volt. Tizenegy országos bajnokot nevelt.

25. – 285 évvel ezelőtt született **Karácsonyi Ignác** egyházi író Pécssett (megh. 1772. okt. 2.). 1757-58-ban a székelyudvarhelyi jezsuita iskolában retorikát és poétikát tanított.

30. – 20 éve hunyt el Kolozsváron

Kiss Ernő matematikai szakíró (szül. 1914. szept. 23., Székelyszenterzsébet). Tanársegéd volt a marosvásárhelyi főiskola gyógyszerészeti karán, majd Kolozsváron egyetemi előadótanár. Számelmélettel és matematikai módszertannal foglalkozott.

Február

1. – 155 éve született Homoródszentmártonban **Kelemenné Zathureczky Berta** író, zeneszerző (megh. 1924. jan. 20., Sepsiszentgyörgy). A sepsiszentgyörgyi Jótékony Nőegylet elnökeként irányítója volt a város szellemi életének, rendezvények bevételéből és adakozásokból jelentős összegekkel segítette a Székely Nemzeti Múzeum építését. Megszervezte Jókai Mór ötven éves írói pályájának jubileumi ünnepségét. Népszerűek voltak megzenésített költeményei. *Emlékezzünk*

Kriza János
(Szász Dénes nyugalmazott unitárius
lelkész munkája a székelyudvarhelyi
unitárius templom bejáratánál)

regiekről címmel (Kv., 1910) székely mondák gyűjteményét adta ki.

5. – 85 éve született **Lázár László** orvos szakíró Lövétén. Az udvarhelyi Római Katolikus Gimnáziumban tanult Nyirő József támogatásával. Kutatásai az idegzsövegtannal és embriológiával kapcsolatosak. Tanulmányait külföldi szaklapok is közölték.

6. – 95 éve született Székelyudvarhelyen **Biróné Váró Éva** költő (megh. 1949. szept. 5., Turnu-Severin). Szülővárosa tanítóképzőjében végzett, *Tavaszból nyárba* című verskötete Kolozsváron jelent meg 1939-ben Tompa László előszavával.

18. – 95 éve született Brassóban **Fuchs Herman** természettudományi szakíró. Udvarhelyen járt középiskolában. Magyar és román nyelvű, az ősvilággal kapcsolatos írásait több lap közölte.

23. – 115 évvel ezelőtt született **Csanády György** költő, hangjátékíró, rádiórendező, szerkesztő Székelyudvarhelyen (megh. 1952. május 3., Bp.). 1921-ben írta a *Székely himnusz* szövegét, amelyet csekély szövegváltoztatással ma is himnuszunknak tartunk.

27. – 145 évvel ezelőtt halt meg Drezdában **Jósika Miklós** író (szül. 1794. ápr. 28., Torda). Katonaként Etéden is szolgált, ezért a falu iskoláját róla nevezték el. Történelmi és társadalmi regényei közül legismertebb az *Abafi*, amely a termékeny szerző nevét ismertté tette.

Március

1. – 85 éve született **Simó Jenő** kritikus, irodalompolitikus Felsőboldogfalván (megh. 1994. febr. 12., Bp.). 1950-től a Szépirodalmi Könyvkiadó irodalmi vezetője, 1954-től az Európa Könyvkiadó igazgatója, 1958-tól a Hunnia Filmstúdió igazgatóhelyettese, 1963-tól a Móra Könyvkiadó igazgatója volt. 1967-ben Magyarország bécsi nagykövetségévé nevezték ki, 1970-től művelődési miniszterhelyettesé. 1974–79 között a Corvina Kiadó igazgatója, 1979–87 között pedig a Színház- és Filmművészeti Főiskola rektora volt.

2. – 40 éve halt meg **Máthé Ferenc, P. Benvenut** egyházi író, szerkesztő, Ferenc-rendi szerzetes Esztelneken. 1894. márc. 7-én született Zetelakán.

4. – 67 éve született Siménfalván **Elekes Ferenc** költő, újságíró. Székelykeresztúron járt középiskolába. Az *Ifjúmunkás* és az *Új Élet* belső munkatársa volt. Orosz nyelvből fordított verseket. Közismert verse: *Tisztesség adassék*.

6. – 245 évvel ezelőtt halt meg Kolozsváron **Verestói György** író, szónok (szül. 1698. jan. 25., Bonyha). 1710–13 között az udvarhelyi Református Kollégiumban tanult, 1760-ban Erdély református püspökévé választották.

10. – 80 éve született Farkaslakán **Márton Simon** sífutó, edző.

15. – 130 éve született **Rápolthy János** szobrász Székelyudvarhelyen (megh. 1954. okt. 25., Bp.). Az udvarhelyi agyagipari iskolában tanult.

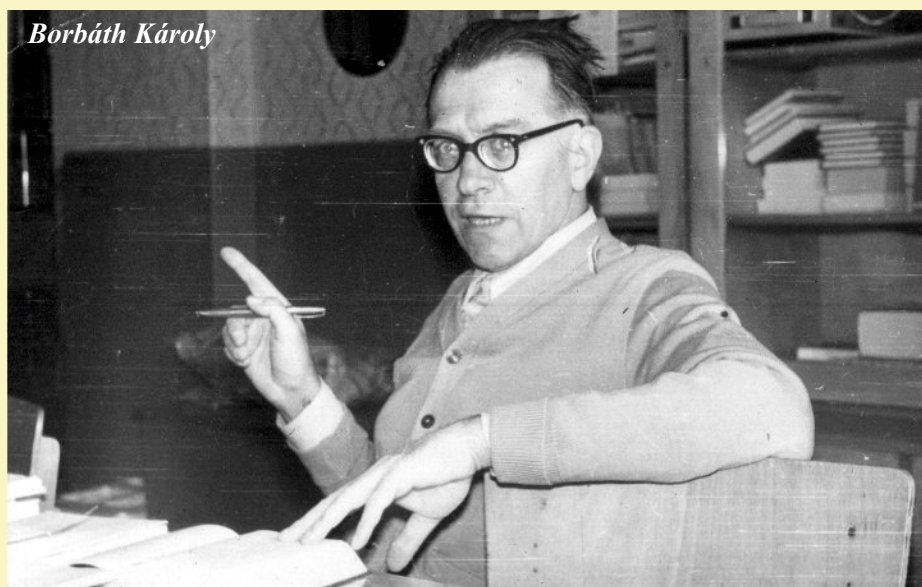
23. – 145 éve született Farcádon **Vajda Ferenc** történíró, folklorista, egyházi író (megh. 1938. jan. 16., Székelyudvarhely). A székely anyaváros Református Kollégiumában járt középiskolába, Udvarhelyen volt református lelkész 1902-től. Néprajzi gyűjtését 1904-ben jutalmazta a Kemény Zsigmond Társaság.

25. – 80 évvel ezelőtt halt meg Kolozsváron **Sebesi Samu** író, újságíró, színész. Rugonfalván született 1859-ben, 1926-tól az Erdélyi Irodalmi Társaság tagja, az *Ellenzék* című lap munkatársa volt. Több elbeszéléskötete jelent meg. Színműveket is írt.

26. – 135 éve hunyt el Kolozsváron **Kriza János** költő, népköltési gyűjtő. 1811. június 28-án született Nagyajtán, 1825-től Székelykeresztúron, 1829-től Kolozsváron tanult. Berlini egyetemi évei alatt Herder és a Grimm testvérek művei fordították figyelmét a népköltészetre. Ez hatással volt költészetére is. Népies dalai közül az *Erdővidék az én hazám* című folklorizálódott. 1861-ben választották unitárius püspökké. 1863-ban adta ki a *Vadrózsákat*, amely első modern szempontú népköltési kiadványunk.

Április

3. – 50 éve halt meg **Horváth Lajos** zeneszerző (szül. 1883. febr. 23., Székelykeresztúr). Szülővárosa tanítóképzőjében végzett, tanított Udvarhelyen is. 1941-től a keresztúri polgári leányiskola igazgatója volt, 1944-től

Borbáth Károly

Magyarországon élt. Jelent meg versekötete, népies műdalokat és zenés népszínműveket írt. Írói neve Szittyá Horváth Lajos volt.

14. – 135 évvel ezelőtt született **Mihálovits Béla** útirajzíró Szegeden. 1904. február 28-án halt meg Székelyudvarhelyen. 1901-től haláláig az udvarhelyi Római Katolikus Gimnázium tanára volt, fizika és csillagászati tankönyvet is írt.

14. – 75 éve született Sepsiszentgyörgyön **Molnárné Hubbes Éva** könyvtártörténeti szakíró. 1961–91 között az udvarhelyi Dokumentációs Könyvtár munkatársa volt.

17. – 220 évvel ezelőtt született Sóvár radon **Péterfi Károly** filozófus, esztéta, a magyar nyelvű esztétikai irodalom úttörője. Marosvásárhelyen és Bécsben tanult, 1815-től marosvásárhelyi református lelkész, 1818–36 között a kollégium filozófiatanára, majd tordosi, dévai és újból vásárhelyi lelkész. Önálló munkái jelentek meg, számos kéziratát a vásárhelyi református kollégium könyvtárában őrzik. 1873. január 23-án halt meg Marosvásárhelyen.

19. – 155 éve született Tordátfalván **Boros György** unitárius püspök (1928–38), teológiai tanár, szerkesztő, műfordító. Középiskolai tanulmányait Székelykeresztúron végezte, Kolozsváron és Londonban tanult, a Harvard egyetem díszdoktora volt. Az ő indítványára alakult meg 1885-ben a Dávid Ferenc Egylet, Brassai Sámuel elnökletével. 1888-ban indította az *Unitárius Közlönyt*, melynek 1924-ig szer-

kesztője volt. Angolból fordításai kötetekben is megjelentek. A Kolozsváron 1927-ben kiadott *Dr. Brassai Sámuel élete* című monográfiáját a legterjedelmesebbnek tartják, értékét a személyes emlékek és a kortársak visszaemlékezései adják. 1941. január 25-én halt meg Kolozsváron.

19. – 120 évvel ezelőtt halt meg **Orbán Balázs** író, néprajzi gyűjtő, történész, országgyűlési képviselő Budapesten. 1830. február 3-án született Lengyelfalván, Székelyudvarhelyen járt középiskolába. Legismertebb munkája *A Székelyföld leírása történelmi, régészeti, természetrajzi és népismei szempontból* című hatkötetes mű.

20. – 30 éve hunyt el Vargyason **Borbáth Károly** történész (szül. 1931. jan. 12., Vargyas). Székelykeresztúron járt középiskolába, a Bolyai Tudományegyetem lektora, a nagyenyedi Bethlen-könyvtár igazgatója volt (1968–1977), majd szülőfalujában tanított. Erdély műemlékeivel, könyvtári és levéltári kutatásokkal foglalkozott, több tanulmánya jelent meg. A Székely támadt várról és falujáról írt monográfiája kéziratban maradt.

23. – 65 éve halt meg Brassóban **Fekete Lajos** (szül. 1897. jún. 25., Szentábrahám) költő, író. Az udvarhelyi Református Kollégiumban tanult, majd teológiát végzett. Megjelent munkái: *Pusztai vándorlás* (versek, Fogaras, 1928) és *Ének a viharban* (regény, Kolozsvár, 1936).

Összeállította P. Buzogány Árpád

Sándortelke

Fotó: Czire Alpár

Telekfalva

Fotó: Fekete Réka

Sütkő

Fotó: Csiki Csaba

Felsőboldogfalva

Fotó: Kovács Jenő

Fareád

Fotó: Mincser Szabolcs

Sütkő

Fotó: Kovács László Attila

Hodgya

Fotó: Kovács László Attila

Patalkfalva

Fotó: Kibédi Sándor

Válogatás a Felsőboldogfalva községi fotótáborban készült felvételekből (2009. április–szeptember)